

סמכות

ניכור,

בדחי היילד בבית הספר.

הרצאה להורים ולמורים.

מרצה: לירון און, פסיכולוג.

נושאי ההרצאה

- חוויות המפגש של הילד עם דמויות סמכות בביה"ס.
- מהו ניכור?
- שלוש פנים לחוויית הניכור.
- ניכור במערכות יחסים של ילדים ומתבגרים.
- הקשרים בין מצוקה, ניכור ואלימות.
- דוגמאות לתהליכי ניכור טריטוריאליים בביה"ס.
- הקשרים שבין ניכור, אלימות וסמכות
- הדילמה בהפעלת סמכות בביה"ס - כיצד להיות סמכותי אך בלתי מנכר?
- נוכחות כאמצעי סמכותי המפחית ניכור.

ניכור

- מילון ספיר, (1997), מגדיר ניכור: 1. אבדן השייכות, הרגשת זרות כלפי הסביבה וכלפי אנשים קרובים; 2. גרימה להיות נכרי, התרחקות והיבדלות; 3. (בתאטרון) הנכרה, הבאה לידי התנכרות.

היבטים של חווית הניכור

הפן התוך אישי:

- האדם ה"זר לעצמו", ניכור מן החוויה, היבטים דיס – אסוציאטיביים, False Self, ניכור כמנגנון הגנה.

ניכור במישור הבין אישי:

- ניכור הפרט כהתכחשות לשייכותו לקבוצה.
- בירוקרטיה כדה – פרסונליזציה של הפרט.
- "כל השמות" - סאראמאגו.

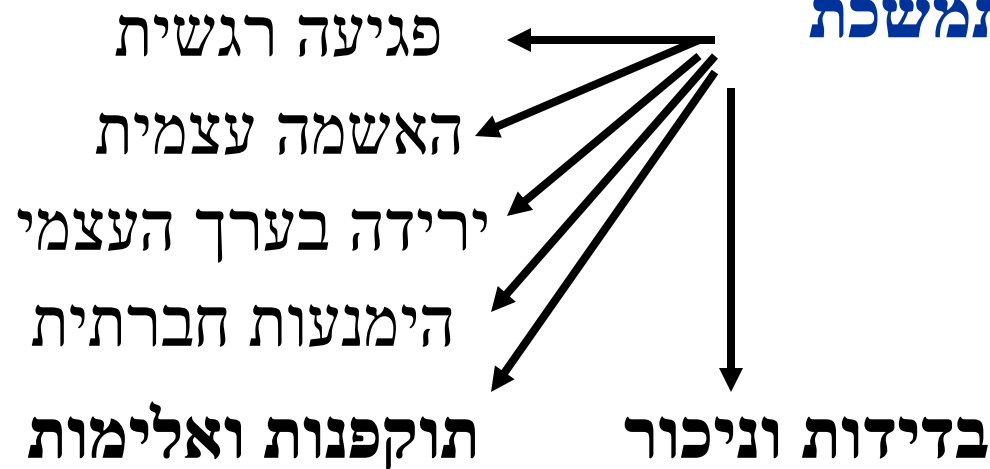
ניכור במערכות יחסים בילדות ובנעורים

- "לבד מול כולן" - סימונס, (2002) - על תוקפנות במערכות יחסים בין בנות.
- "לא נשאר את מי לשנוא" - ארונסון, (2005). - האווירה החברתית בבית "ס היא אפורה... "שרוב התלמידים מוצאים שהיא לא נעימה, פוגעת קשה ואף משפילה".

מצוקה, ניכור ואלימות

- "כשלא רצו לשחק איתי..."

- פגיעה חברתית מתמשכת

- חיפוש נקמה בבני הגיל כמאפיין בולט של סרטי נעורים אמריקאיים.

הטבח בקולומביין

- ארונסון, (2005), מביא מדבריו של נער בן 17 באתרי דיון באינטרנט אחרי הטבח בקולומביין. הנער כותב: **"כולם אומרים שהם", (הנערים הרוצחים- ל.א.), "עשו את זה בגלל שכל הזמן הציקו להם, ואני יכול להבין את המניעים שלהם. אני לא מצדיק את מה שהם עשו, אבל יש גבול מידת העינויים וההשפלה שאדם מסוגל לשאת."** (עמ' 72).

"קבוצות המצוקה" בביה"ס

- "הקול השותק" (אבידן ועמיתיו, 2005).
- שלוש קבוצות תלמידים החווים מצוקה בביה"ס:

- א. תלמידים החשים בדידות, ניכור והשפלה בביה"ס.
- ב. ילדים המגיעים ממשפחות ממעמד סוציו אקונומי נמוך.
- ג. ילדים שאינם מצליחים לימודית בביה"ס ושונאים ללמוד.

- הקבוצות חופפות במידה רבה זו את זו, ובכך נקשרים למעשה ההיבטים השונים של חוויות הניכור: ההיבט הבין-אישי, ההיבט החברתי - מעמדי וההיבט האישי.

ניכור לימודי

- חינוך בחברה אלימה, (גלבוץ, 2006):
- "כאשר פרטים מתקשים למקד אנרגיות לצרכי למידה והיחשפות למידע, הם הופכים למנוכרים הן כלפי המידע והן כלפי המערכת".
- ניכור יכול להוליד אדישות ואפתיה, שכן הפרט מתקשה או אינו מסוגל להתמודד עם מטלות הלמידה הדורשות אנרגיה ממוקדת.
- אותו ניכור עלול להוליד זעם ותסכול אצל פרטים, המסוגלים להבין שחסרים להם כוחות לרכז אנרגיה המכוונת למטרות למידה.

ניכור במרחב הבית - ספרי

- "מנקודת מבט של הילד או הילדה הטריטוריה המובחנת היא בגדר עובדה קיימת, והם נאלצים לעבור שתי סדרות של מבחנים לגבי התאמתם, כשירותם ומקומם החברתי בתחומי אותה טריטוריה: פעם אחת בטריטוריית המבוגרים, שבה הם נבחנים כ"תלמידים", ופעם שנייה בטריטוריית הילדים, זו שבחורשה."
(אבידן ועמיתיו, 2005, עמ' 43).

ניכור, אלימות וסמכות

- פרדוקס הטיפול באלימות במסגרת מערכת החינוך - כיצד ניתן למגר אלימות במוסד המפעיל ומייצר לחץ ואף אלימות?
- ארונסון: ההבדל בין פתרונות סמכותיים, (גלאי מתכות, מצלמות, פיקוח על כלי נשק) לבין פתרונות לשינוי אקלים, (לימוד אמפטיה ו"קבוצות תשבץ").
- אבידן ועמיתיו - בי"ס אינו אלא ייצוג נוסף של תפיסה חברתית המתנכרת לשכבות החלשות. הן המורים והן התלמידים כלואים במצב שאינו מאפשר יצירת מפגש ממשי ביניהם.

האלימות כסימן לאלם של המערכת

"המורות חוות בדידות קשה לא פחות מזו שחווים חלק מן הילדים. בהעדר לגיטימיזציה לבדידות, ולנוכח עוצמתו של האיסור לבטאה בקול, הופכת בדידות זו לעול בלתי נסבל... בדומה לכך, מורות רבות מתמודדות עם תחושות קשות של חוסר ערך מקצועי. בתקופתנו נמדדת הצלחתן של מורה במונחים מסחריים של סחורה וייצור. מציאות זו הופכת רבות מן המורות לקורבנות של מנגנון השומט את הקרקע מהדיאלוג האנושי ודן אותה לניכור מתמיד. מורה מתוסכלת אינה יכולה לבצע את מלאכתה כהלכה, וודאי שאין בכוחה לתת את הדעת על מצוקותיהם של ילדים." (עמ' 78-79)

האלימות - למי היא שייכת???

פרדוקס הסמכות

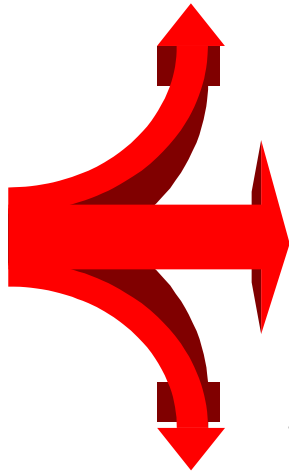
- כיצד ניתן להפעיל סמכות, כך שתיצור מפגש ממשי ולא חווית ניכור?
- מחזד- הצורך בשימוש בסמכות והחשיבות שלה בעולמו של הילד ובמערכת ביה"ס.
- מאידך – השימוש בסמכות כאמצעי להוקעת התוקפן ולא להכלתו.
- דרך הביניים- נוכחות חינוכית.

מהי נוכחות חינוכית?

נוכחות חינוכית היא ביטוי היכולת של המסגרת החינוכית ככלל ושל המורה בפרט להתמודד באופן יעיל עם התנהגויותיו של הילד, לחוש תחושת ביטחון עצמי וערכי ולהרגיש תמיכה וגיבוי מן הסביבה.

ארבעת ה"ממים" של הנוכחות.

מגע- נוכחות הגוף המכיל והמוכל

מרחב- נוכחות הגוף במרחב כתוחם וכתחום.

משך זמן- התמשכות ועקביות של נוכחות בזמן.

מודעות רגשית- נוכחות השכל הישר והאמפטיה לזולת.

נוכחות חינוכית

ההיבט התוך אישי –
המורה עם עצמו

- א. הפחתת תחושת הבדידות של המורה.
- ב. הגברת התחושה כי פעולותיו צודקות ומוסריות.

ההיבט ההתנהגותי –
המערכת מול האלימות

היכולת להתמודד בהצלחה עם הפרות משמעת והתנהגויות אלימות של ילדים

ההיבט הבין אישי –

היחסים בין מורים, תלמידים, הורים וכו'

א. בניית רשת תמיכה למאבק באלימות.

ב. מניעת הסלמה והעשרת

האינטראקציות החיוביות עם הילד

אמירות הנוכחות

- אני יכול לפעול !
- פעולותיי צודקות ומוסריות.
- אני אינני לבד!

- אני (המחנכת שלך\אתך) ואשאר (המחנכת שלך\אתך) , אך לא ארשה לך להמשיך במעשיך.
- אני אעשה כל שביכולתי ללא שאפגע בך ולא אפסיק לעשות כל שביכולתי, על מנת שתפסיק את מעשיך.

נוכחות חינוכית

ההיבט התוך אישי –
המורה עם עצמו

סדנת תמיכה ולמידה לאנשי הצוות
החינוכי לשם הפחתת תחושת
הבדידות, לימוד הגישה והעלאת
המודעות העצמית.

ההיבט ההתנהגותי –
המערכת מול האלימות

א. אורות אדומים.
ב. טבלת מעקב.
ג. מדרג צעדי נוכחות:

ההיבט הבין אישי –

היחסים בין מורים, תלמידים, הורים וכו'

א. בניית רשת תמיכה למאבק באלימות:

הרצאות להורים	פרסום מעשי אלימות
ושיתופם בצעדי	והעזרות בסיוע
נוכחות עם ילדיהם.	מגורמים מקצועיים.

ב. מניעת הסלמה והעשרת האינטראקציות החיוביות עם הילד

ייסוּח אַמנָה לַמַּחְוִיבוֹת כִּיתֵתִית. מְנִיעַת צַעֲדִים מַסְלִימִים.

- התראה.
- פטרול נוכחות.
- פסקה.
- התיישבות.
- עבודות נוכחות
- יעדת כבוד.